

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет філології та журналістики
Кафедра теорії літератури та зарубіжної літератури

СИЛАБУС

вибіркового освітнього компонента

Образи тварин: літературно-художні бестіарії

підготовки здобувачів освіти *першого (бакалаврського) рівня*

денної форми навчання

Силабус освітнього компонента «Образи тварин: літературно-художні бестіарії» підготовки бакалавра, галузі знань А Освіта, предметної спеціальності А4.01 Середня освіта (Українська мова та література) за освітньою програмою *Середня освіта. Українська мова. Українська та зарубіжна літератури. Літературна майстерність* денної форми навчання.

Розробник:

Соколова В. А., доцент кафедри теорії літератури та зарубіжної літератури, кандидат філологічних наук, доцент

Погоджено:

Гарант освітньо-професійної програми: Бортнік Ж. І.

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри теорії літератури та зарубіжної літератури.

Протокол № 1 від 03 вересня 2025 р.

Завідувач кафедри:

проф. Сергій РОМАНОВ

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, предметна спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма здобуття освіти	галузь знань А Освіта спеціальність А4 Середня освіта предметна спеціальність А4.01 Середня освіта (Українська мова і література) освітньо-професійна програма Українська мова. Українська та зарубіжна літератури. Літературна майстерність перший (бакалаврський) рівень	Вибірковий
Кількість годин/кредитів 5/150		Рік навчання – 2
		Семестр – 4-ий
ІНДЗ: немає		Лекції – 10 год.
		Практичні (семінарські) – 20 год. Лабораторні – 0 год. Індивідуальні – 0 год.
		Самостійна робота – 110 год.
		Консультації – 10 год.
	Форма контролю: залік	
Мова навчання: українська		

II. Інформація про викладача

Прізвище, ім'я та по батькові: Соколова Вікторія Альбертівна.

Науковий ступінь: кандидат філологічних наук.

Вчене звання: доцент.

Посада: доцент кафедри теорії літератури та зарубіжної літератури.

Контактна інформація:

E-mail: sokolovavic@gmail.com , Viktorija.Sokolova@vnu.edu.ua

Тел.: +38-093-082-19-09, +38-095-588-54-88

Дні занять: <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація курсу. Освітній компонент «Образи тварин: літературно художні бестіарії» спрямований на узагальнення й поглиблення студентських знань із

зарубіжної та української літератури та культури, осмислення ролі зооморфних образів, практики їх використання та інтерпретації в літературі. Через обговорення проблем літературно-художніх бестіаріїв формується гуманне ставлення до тварин, розуміння місця людини у світі природи. Твори спонукають замислитися над проблемами екології і майбутнього нашої планети.

Основна увага приділяється формуванню уявлень про принципи та засоби інтерпретації анімалістичної теми в художніх текстах, показу їхньої ролі у формуванні нової парадигми філософських, етичних та естетичних понять.

Матеріал спецкурсу дозволяє звернутися до таких проблем сучасного суспільства як екологічна криза, глобалізація, необхідність гармонізації з навколишнім світом і гуманного ставлення до тварин, технологізація та віртуалізація життя, ріст агресії та соціальної напруги. У вивченні творів використовуються методологічні підходи інтертекстуальності, герменевтики, компаративістики, екокритики.

Силабус вибіркового освітнього компонента «Образи тварин: літературно-художні бестіарії» складено з урахуванням можливості формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти рівня бакалавра.

2. Мета і завдання освітнього компонента

Мета освітнього компонента – познайомити студентів із загальнокультурним, міфологічним, літературним, теоретичним та критичним бестіарним дискурсом і та інтерпретаційними і трансформаційними процесами літератури, сформувати уявлення про принципи та засоби відтворення анімалістичної теми в художніх текстах, показати їхню роль у формуванні нової парадигми філософських та етичних понять.

Завдання освітнього компонента:

- розкрити сутність уявлень про тварин у літературному процесі і з'ясувати специфіку зооморфного коду світової культури;
- розглянути динаміку зооморфних образів у контексті оновленого ставлення світового суспільства до світу природи;
- з'ясувати специфіку оприявлення бестіарності в сучасній художній літературі;
- висвітлити основні літературознавчі підходи, що застосовуються в аналізі (екологічні студії, компаративістика, інтертекстуальність, генологія) сформувати здатність вільно користуватися спеціальною термінологією в галузі літературознавчих досліджень;
- розвивати бачення змін певної ціннісної парадигми, свідомої чи ні спроби змінити / зруйнувати стереотип і презентувати дещо нове, відмінне від узвичаєних уявлень;
- проаналізувати роль етичного компонента у сучасному сприйнятті тваринного світу;
- поглиблювати вивчення як результатів, так і передумов мистецьких трансформацій бестіарних сюжетів, мотивів, образів, розуміння специфіки

вивчення творів про тварин у шкільному курсі української та зарубіжної літератури.

3. Soft skills:

- здатність логічно і критично мислити, самостійно приймати рішення;
- креативність;
- вміння працювати в команді;
- навички комунікації, вміння виступати перед аудиторією, лідерство;
- здатність управляти своїм часом, розуміння важливості deadline (вчасного виконання поставлених завдань).

4. Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	*Форма контролю / бали
Змістовий модуль 1. Еволюція бестіарного дискурсу в літературному процесі						
Тема 1. Архетипна природа та полісемантичність образів тварин.	7	1	-	6	-	РЗ/К, Р/ 5
Тема 2. Образи тварин в античній міфології та літературі.	12	1	2	8	1	ІНДЗ/ІРС, Р/10
Тема 3. Суперечливі стосунки між людиною та твариною в онтологічному, антропологічному та етичному аспектах.	10	-	2	6	2	ДС, РЗ/К, РМГ/ 10
Тема 4. Алегоричний код тварин у літературі середньовіччя.	15	2	2	10	1	ІНДЗ/ІРС, ДБ/ 10
Тема 5. Ренесансний пантеїзм	5	-	-	4	1	ДБ/ 5
Тема 6. Анімалістична тема в літературі романтизму, реалізму та натуралізму. Наукові відкриття як чинник змін в художньо-образній парадигмі.	16	1	2	12	1	ІНДЗ/ІРС, ДС, Р/ 10
Тема 7. Виміри бестіарності у сучасній художній літературі.	24	1	6	16	1	ІНДЗ/ІРС, РМГ, Р, РЗ/К/ 10
Разом за модулем 1	89	6	14	62	7	60
Змістовий модуль 2. Анімалістична тема в літературі з позицій екокритики						
Тема 8. Контактні зони людини і тварини у сучасному дискурсі бестіарності.	19	2	2	14	1	ІНДЗ/ІРС, ДС/ 15
Тема 9. Біоцентризм, визнання самоцінності всієї природності життя як основний позитивний посил екокритики.	18	1	2	14	1	ДС, РЗ/К, Р/ 10
Тема 10. Феномен бестіарію в динаміці процесів десакралізації та деканонізації з	24	1	2	20	1	ІНДЗ/ІРС,

одночасним посиленням етичної, національно-культурної, екологічної складових.						РЗ/К, Р/ 15
Разом за модулем 3	61	4	6	48	3	40
Всього годин / Балів:	150	10	20	110	10	100

Форма контролю*: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач/кейсів, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота здобувача освіти, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

5. Завдання для самостійного опрацювання

№ з/п	Тема, зміст роботи	Кількість годин
1	Тотемізм як етап у розвитку світоглядних та суспільних позицій. Рудименти тотемних уявлень в образах олімпійських богів. Міксантропічні істоти. Ідея метаморфоз, набуття або втрати людських рис у поемі Овідія «Метаморфози».	4
2	Інтерпретація образу Мінотавра в новелах «Мінотавр» Ф. Дюремата та «Дім Астеріона» Х. Л. Борхеса.	3
3	Перетворення героя на комаху внаслідок екологічної кризи у людських взаєминах у новелі Ф. Кафки «Перевтілення».	3
4	Середньовічний бестіарій і його інтерпретаційні можливості. Інтермедіальний аспект. Підготувати презентацію на тему: «Візуальне зображення тварин у середньовічному бестіарії».	5
5	Зоологічні алегорії. «Слов’янська міфологія» М. Костомарова. Значення артбука «Український бестіарій» (https://sylarozumu.com.ua/ukrainskyi-bestiarii-knyga/)	4
6	Потмодерні бестіарії «Книга вигаданих істот» Х. Л. Борхеса, «Бестіарій» Х. Кортасара, «Паралельна ботаніка» Л. Ліонні, «Кодекс Серафіні» Л. Серафіні.	4
7	Стилізації середньовічного бестіарію у фентезійній літературі. Фантастичні тварини у світах Дж. Р. Р. Толкіна, Г. Лавкрафта, Дж. Роулінг. Літературно-енциклопедичний опис істот світу Дж. Толкіна «Ілюстрований світ Толкіна» Д. Дея, довідник із магізоології «Фантастичні звірі і де їх шукати» Дж. Ролінг, «Рукопис, знайдений у Драконячій печері» («Бестіарій: створіння світла, мороку, напівтемряви та темряви») А. Сапковського.	4
8	Середньовічний тваринний епос «Роман про Ренара», його алегоричний сенс. Інтерпретація сюжету в поемі І. Франка «Лис Микита».	4
9	Провести паралелі між індійською народною казкою «Фарбований шакал» і твором І. Франка «Фарбований лис». Проаналізувати методичні матеріали для вивчення цих творів у школі.	4

10	Один із пріоритетних принципів неоміфологізму – ототожнення уявного та реального світів у казці «Лялечка і Мацько» та у творі А. де Сент-Екзюпері «Маленький принц».	3
11	Проблема взаємодії людини та природи в романах Д. Дефо «Робінзон Крузо», Дж. Свіфта «Мандри Гулівера».	3
12	Опрацювати статтю Гайдук С. «Символічна парадигма романтичного бестіарію», проаналізувати роман Г. Мелвілла «Мобі Дік, або Білий Кит».	4
13	Твори засновників анімалістичного жанру Ч. Робертса та Е. Сетон-Томпсона.	3
14	Міфологізм і дарвінізм у літературних казках про тварин Р. Кіплінга.	3
15	Природа як антропоморфний конструкт у творчості Дж. Лондона, Е. Гемінгвея. Складні, контраверсійні стосунки людини з природою.	4
16	Реалізація моделі «людина-тварина» в романі Х. Мураками «Полювання на овець».	3
17	Роман Дж. Орвела «Колгосп тварин». Боротьба проти страху й рабської покірності в суспільній свідомості.	4
18	Алегорія для дослідження соціальних структур у романі Р. Адамса «Небезпечні мандри» та циклі Гунтер Ерін «Коти-вояки».	4
19	Інтертекстуальні рівні та анімалістична проблематика в біографічному нарисі В. Вулф «Флаш». Ознайомитися зі статтею: Соколова, В. (2021). «Блискучі жінки» та їхні собаки (Е. Браунінг, В. Вулф, М. Юрсенар). <i>Волинь філологічна: текст іконтекст</i> . Вип. 31. С. 124–136. URL: https://volyntext.vnu.edu.ua/index.php/volyntext/article/view/961	4
20	Текстуально проаналізувати твір Т. Малярчук «Звірослов» з точки зору жанрової пам'яті та індивідуально-авторської модифікації.	4
21	Про позитивний вплив комунікації людини з твариною у творах Д. Бовена, Б. Вербера, Б. Кемерона.	3
22	Тварина як жертва суспільства в романах Дж. Кутзее «Безчестя» та О. Токарчук «Веди свій плуг понад кістками мертвих».	4
23	Екзистенційні мотиви трагічної невлаштованості, абсурдності докільля, страху, самотності та мотиви пошуку людської свободи в романі Б. Карасу «Сад спочилих котів».	3
24	Антитеза людина-тварина в аспекті науково-медичних дослідів у романі Д. Кіза «Квіти для Елджернона».	2
25	Простежити в обраних творах зв'язок сучасних зооморфних репрезентацій з етичною сферою та екологічною естетикою, в межах якої тварини виступають або як жертви людської експансії, або як об'єкт естетичних переживань. Написати есе.	5
26	Визначити твори з мотивом травматичної пам'яті, у яких тварина показана як свідок (жертва) війни, геноциду, катастрофи, довести їх актуальність у формі доповіді/виступу/есе.	5

27	Проаналізувати мистецькі та інтерактивні проекти, що демонструють продовження існування такої давньої середньовічної жанрової форми як бестіарій у трансформованих та модифікованих версіях.	2
28	Ознайомитися зі статтею: Соколова, В. (2025). Трансформації середньовічних бестіаріїв: методичний аспект. URL: https://volyntext.vnu.edu.ua/index.php/volyntext/uk/article/view/1174	2
29	Аналіз чинних шкільних програм із української літератури та зарубіжної літератури. Вибрати твори про тварин, запропонувати методичні підходи до їх вивчення.	6
30	Ознайомитися зі статтею: Левчук, Т., Соколова, В. (2020). Екологічні компетентності в курсі «Історія зарубіжної літератури»: методологічні пропозиції. <i>Волинь філологічна: текст і контекст</i> . № 30, 97–117. Застосувати концепцію американського еколога Б. Коммонера для аналізу образів тварин у творах, вивчення яких передбачене шкільною програмою.	4
Разом		110

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо здобувача освіти ґрунтується на засадах ефективної співпраці. Береться до уваги відвідування студентом лекцій, активність на практичних заняттях (відображено у балах), креативність у виконанні евристичних завдань.

Політика щодо академічної доброчесності. В оцінюванні підготовки студентом практичних і, особливо, передбачених у самостійній роботі творчих завдань керуємося політикою академічної доброчесності, яка полягає в недопустимості плагіату, компіляції ([Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату](#)). На сайті університету розміщено [Кодекс академічної доброчесності](#).

Політика щодо дедлайнів та перекладання. Терміни виконання певних видів робіт визначено заздалегідь. Перекладання матеріалу в межах навчального плану допускається у разі лікарняного та за графіком узгодженого з деканатом індивідуального плану. Викладач гарантує доступність зустрічей у межах університету, а також можливість заочної комунікації та консультування (viber, ел. пошта, zoom).

Передбачено можливість зарахування результатів формальної, неформальної та інформальної освіти ([докладніше – у Положенні](#)).

V. Підсумковий контроль

Формою організації підсумкового контролю знань здобувачів освіти з освітнього компонента «Образи тварин: літературно-художні бестіарії» є залік.

Відповідно до [«Положення про організацію освітнього процесу на першому \(бакалаврському\) та другому \(магістерському\) рівнях у Волинському](#)

[національному університеті імені Лесі Українки»](#) та [«Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки»](#) оцінювання знань здобувачів освіти здійснюємо під час поточного та модульного контролю за результатами виконання передбачених силабусом видів робіт. У цьому випадку завдання із цих видів поточного контролю оцінюються в діапазоні від 0 до 100 балів. Семестровий залік викладач виставляє за умови виконання здобувачем освіти завдань, передбачених силабусом ОК. Мінімальна позитивна кількість балів – 60. Здобувач освіти може додатково скласти на консультаціях із викладачем ті теми, які він пропустив протягом семестру (з поважних причин), таким чином покращивши свій результат рівно на ту суму балів, яку було виділено на пропущені теми. У випадку, якщо здобувач освіти набрав менше ніж 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання, анулюються. Максимальна кількість балів під час ліквідації академічної заборгованості з заліку, як правило, – 100.

Будь-які конфліктні ситуації щодо оцінювання вирішують відповідно до [«Положення про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій»](#) у Волинському національному університеті імені Лесі Українки.

Питання до заліку

У висвітленні питань здобувачі освіти повинні використовувати аналіз прочитаних творів за власним вибором.

1. Принципи та засоби відтворення анімалістичної теми в художніх текстах.
2. Динаміка змін у уявленнях про тварин у літературному процесі.
3. Основні літературознавчі підходи, що застосовуються в аналізі (екологічні студії, компаративістика, інтертекстуальність, генологія).
4. Архетипна природа та полісемантичність образів тварин.
5. Образи тварин в античній міфології та літературі.
6. Жанр середньовічного літературного бестіарію.
7. Алгоричний код тварин у літературі середньовіччя.
8. Ренесансний пантеїзм. Взаємодія людини та природи в просвітницькій літературі.
9. Анімалістична тема в літературі романтизму.
10. Анімалістична тема в літературі реалізму та натуралізму. Наукові відкриття як чинник змін в художньо-образній парадигмі.
11. Специфіка оприявлення бестіарності в сучасній художній літературі.
12. Специфіка жанрової пам'яті бестіарію та індивідуально-авторських модифікацій.
13. Контактні зони людини і тварини у сучасному дискурсі бестіарності.
14. Феномен бестіарію в динаміці процесів десакралізації та деканонізації з одночасним посиленням етичної, національно-культурної, екологічної складових.

15. Біоцентризм, визнання самоцінності всієї природності життя як основний позитивний посил екокритики.

16. Компаративний аналіз зооморфних образів у різних національних культурах / у різних літературних епохах.

17. Передумови та результати мистецьких трансформацій бестиарних сюжетів, мотивів, образів.

18. Зміни ціннісної парадигми в інтерпретації анімаційної теми у літературі.

19. Аналіз соціальних структур у творах про тварин.

20. Специфіка вивчення творів про тварин у шкільному курсі української та зарубіжної літератури.

Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
0–59	Незараховано (необхідне перекладання)

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Бокшань, Г. (2017). Неоміфологізм у художній прозі Галини Пагутяк. Автореф. ... канд. філол. наук. 10.01.01. – українська література. Київ.

Бровко, О. (2016). Жанрова матриця бестиарію в сучасній літературі. URL: <https://synopsis.kubg.edu.ua/index.php/synopsis/article/view/182/175>

Буслюк, І., Кочерга, С. (2019). Трансформація класичного бестиарію у сучасній українській літературі на прикладі збірки «Звірослов» Тані Малярчук. URL: <https://www.ukrlogos.in.ua/10.11232-2663-4139.04.26.html>

Висоцька, Н. (2011). Топос тварини в культурі ренесансу: постгуманістична перспектива. *Сучасні літературознавчі студії*. Вип. 8, 57–67.

Гайдук, С. (2012) Поняття бестиарію та його рецепція в українському літературознавстві. URL: <https://nasplib.isoftware.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/601e4413-8352-410d-a0b1-6549bc97318d/content>

Золотюк, Л. (2011). Зоометафори у книзі «Звірослов». *Сучасні літературознавчі студії*. *Топос тварини як антропологічне дзеркало*, 8(1), 126–137.

Європейське Середньовіччя: літературний флорилегіум. (2020). Тернопіль: Навчальна книга–Богдан.

Книга Український бестиарій / Ukrainian Bestiary [Мальовій]. (2024). URL: <https://sylarozumu.com.ua/ukrainskyi-bestiarii-knyga/>

- Купріян, О. (2010). Таня Малярчук. Звірослов. *Критика*. URL: <https://krytyka.com/ua/reviews/zvirosllov>.
- Ле Бра-Шопар, А. (2009). Філософський зоопарк: від отваринення до вилучення з людства. Київ: Унів. вид-во ПУЛЬСАРИ.
- Левчук, Т., Соколова, В. (2020). Екологічні компетентності в курсі «Історія зарубіжної літератури»: методологічні пропозиції. *Волинь філологічна: текст і контекст*. № 30, 97–117.
- Малярчук, Т. (2023). Звірослов. Івано-Франківськ: «Лілея-НВ».
- Мусіхіна, Л. (2013). Звірослов: Міфологема тваринного світу українців. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан.
- Полторацька, А. (2020). Тварина в екзистенційній кризі людини. *Літературний процес: методологія, імена, тенденції*. № 16, 41–47.
- Сапко, М. (2022). Колекція небачених істот. *Друг читача*. URL: <http://vsiknygy.net.ua/neformat/322/>.
- Семерин, Х. (2021). Тварина у сучасній українській прозі. URL: https://kontur.media/animal_suchukrlit/
- Соколова, В. (2021). «Блискучі жінки» та їхні собаки (Е. Браунінг, В. Вулф, М. Юрсенар). *Волинь філологічна: текст і контекст*. Вип. 31. С. 124–136. URL: <https://volyntext.vnu.edu.ua/index.php/volyntext/article/view/961>
- Соколова, В. (2025). Трансформації середньовічних бестиаріїв: методичний аспект. URL: <https://volyntext.vnu.edu.ua/index.php/volyntext/uk/article/view/1174>
- Трофименко, Т. (2009) «Звірослов» Тані Малярчук або сучасний «Бестиарій». URL: <http://books.netagency.com.ua/digest/2009/11/24/132349.html>.
- Улюра, Г. (2024). Таня Малярчук: І не злитися на питання «Що надає вам віру»? URL: <https://craftmagazine.net/tanja-maljartschuk/>
- Федоренко, К. (2013). Антропологічні виміри анімалістичного образу (на матеріалі повісті В. Вулф «Флаш»). *Мова, свідомість, художня творчість, інтернет у дзеркалі сучасних філологічних студій*. Київ: Київський університет, С. 372–382.
- Якименко, А. (2014). Антропоморфізація образу тварини в сучасній культурі. *Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Філософські проблеми сучасності»*. Херсон: РВВ «Колос», 260–261.
- Якименко, А. (2013). Сучасні стандарти ставлення до тварин. *Варіації модерну та модернізації: український соціум в контексті глобальних процесів*. Київ: Талком, 166–167.
- Salisbury, J. E. (2022). *The Beast Within: Animals in the Middle Ages*. URL: <https://doi.org/10.4324/9781003241904>